

DEMOCRATIE APK RAAKT VERDER UIT ZICHT

— Democratie Monitor 2026 —

DEMOCRATIE MONITOR

Samenvatting	3
1. Introductie	5
2. Resultaten	7
Kernbevinding	9
Zelfbestuur	12
Gelijke rechten	16
Invloed	19
Zelfbeschikking	22
Goed bestuur	25
Langetermijntrends: 2014-2026	27
3. Methodologie, indicatoren en data	29
Methodologische uitgangspunten	30
Wijzigingen van indicatoren en data	31
Trends en kleurcodes	34
Indicatoren en databronnen	35
4. Bijlagen	36
Bijlage 1: Democratie als concept - 5 pijlers	37
Bijlage 2: Databronnen per indicator	40
Wie zijn wij?	42
Overzicht van publicaties	43
Dankwoord	44
Colofon	44

SAMENVATTING

De Democratie Monitor maakt de staat van de Nederlandse democratie inzichtelijk aan de hand van 41 indicatoren. We laten zien waar het goed gaat met de Nederlandse democratie, en waar niet. Dat doen we op basis van een omvangrijke data-analyse. Zo biedt de Democratie Monitor een feitenbasis voor het versterken en beschermen van de democratie in Nederland.

Democratie APK raakt steeds verder uit zicht

Vorig jaar concludeerden we dat de democratie niet door de APK kwam. Uit de nieuwe data blijkt dat de APK het afgelopen jaar nog verder uit zicht raakt. 9 indicatoren verslechterden en slechts 1 indicator verbeterde sinds de vorige rapportage.

Verslechtingen treffen vooral de democratische politiek en bestuur

De meeste verslechterde indicatoren raken het democratisch gehalte van politiek en bestuur. Er stonden wederom meer voorstellen in verkiezingsprogramma's die risico's voor de rechtsstaat opleveren. Ook kregen wetsvoorstellen vaker een negatief advies van de Raad van State. Het aantal bedreigingen van nationale politici steeg, terwijl het vertrouwen van de bevolking in de Tweede Kamer verder daalde naar een historisch dieptepunt. En terwijl het aandeel van de stemmen op radicale politieke partijen steeg, daalde de tevredenheid met het democratisch systeem.

Andere verslechtingen in het afgelopen jaar

De overige indicatoren die verslechterden, treffen verschillende aspecten van de democratie. De data laten zien dat de snelle stijging van het aantal meldingen van discriminatie doorzet en het vertrouwen in een gelijke behandeling door rechtbanken verder afneemt. Ook nam de politieke participatie van Nederlanders af. Het enige lichtpuntje in de nieuwe data is de daling van het aantal geregistreerde integriteitsschendingen van politici.

Grote beurt voor de democratie is urgent

De Democratie Monitor laat zien dat de democratie in Nederland weliswaar functioneert, maar achteruitgaat. Dit vraagt om een goed onderhoudsplan en snelle uitvoering daarvan. Politieke en bestuurlijke instituties hebben hierin

een belangrijke rol te vervullen, net als de samenleving als geheel. De democratie maken we samen.

Omvangrijke data-analyse

De bevindingen van de Democratie Monitor zijn gebaseerd op cijfers van tientallen openbare databronnen uit het Nederlandse veld. De Democratie Monitor brengt deze inzichten samen en biedt een integraal beeld van de staat van de democratie in Nederland. Zo creëert de Democratie Monitor een feitenbasis, en gebruikt die om aanknopingspunten te identificeren om de democratie te versterken en beschermen. De indicatoren en databronnen zijn dit jaar nogmaals tegen het licht gehouden en geactualiseerd waar nodig. Dit verklaart ook waarom het aantal is gedaald van 45 naar 41 indicatoren. Dit wordt in hoofdstuk 3 nader toegelicht.

Groot draagvlak voor versterken democratie

Nederlanders willen een gezonde democratie. Uit de recente [democratie-peiling](#), die Ipsos I&O deed in opdracht van de Stichting Democratie Monitor, bleek dat een ruime meerderheid van de Nederlanders de voorkeur geeft aan democratie als systeem. Ook hechten zij veel waarde aan de democratische instituties en maatschappelijke spelers die opkomen voor de democratie en de grondrechten van mensen in het land. Denk aan rechters, maatschappelijke organisaties en journalisten. Er is wel veel onvrede over het functioneren van politiek en bestuur, twijfels over de onafhankelijkheid van de rechtspraak en journalistiek, en toegankelijkheid van het recht. Uit een andere [peiling](#) tijdens de formatie van het kabinet-Jetten gaf 91% van de Nederlanders aan van het nieuwe kabinet te verwachten dat het de democratie beschermt.

1. INTRODUCTIE

De Democratie Monitor maakt de staat van de Nederlandse democratie inzichtelijk. De monitor laat zien waar het goed gaat met onze democratie, en waar niet. Dat doen we op basis van 41 indicatoren die we meten met openbare data uit het Nederlandse veld. Zo creëren we een integraal beeld van de trends binnen de democratie in Nederland. Inzicht in deze feiten biedt aanknopingspunten om de democratie te versterken en beschermen waar nodig.

De Democratie Monitor 2026

Dit rapport bevat de eerste jaarlijkse update van de Democratie Monitor. Hieronder analyseren we de belangrijkste ontwikkelingen sinds vorig jaar. De data zijn geactualiseerd tot en met september 2026. Alle onderliggende data van de Democratie Monitor 2026 zijn beschikbaar via het dataportaal op onze website (www.democratiemonitor.nl/dataportaal). Daar staat aanvullende informatie per indicator en over ons concept en de methodologie.

In 2025 kwam de democratie niet door de APK

Vorig jaar publiceerden we het eerste rapport waarbij we keken naar de data voor de periode tussen 2014 en 2024. Daaruit bleek dat die periode twee keer zo veel indicatoren verslechterden dan dat er verbeterden. Daarop concludeerden wij dat de Nederlandse democratie niet door de APK kwam. Vooral het motorblok van onze democratie, de politiek zelf, bleek onderhoud nodig te hebben. Net als mogelijkheden om vanuit de samenleving invloed uit te oefenen als inwoners van dit land.

Ons uitgangspunt: democratie in het belang van de mensen in het land

Een goed functionerende democratie is de beste verzekeringspolis voor de veiligheid, vrijheid en voorspoed van alle Nederlanders. Democratie beschermt ons tegen tirannie, willekeur en geweld. In een democratie zijn we gelijk en vrij om onze levens, relaties en meningen te vormen zoals we zelf willen. En democratie jaagt voorspoed aan, maakt mensen gelukkiger en leidt tot meer en brede welvaart. We zijn daarbij politiek neutraal en komen nadrukkelijk op voor de democratische rechten en principes zoals verankerd in de Nederlandse Grondwet.

5 pijlers van de democratie

Zoals de Koning dit jaar zei in de troonrede: democratie mag je niet vernauwen tot de helft plus één. Ons model voor de democratie vertrekt bij de belangen die mensen in het land hebben bij de democratie. Dat resulteert in 5 pijlers: zelfbestuur, gelijke rechten, invloed, zelfbeschikking, en goed bestuur (*zie bijlage 1 voor nadere toelichting*).

Leren en doorontwikkelen

Voor deze update hebben we de indicatoren ook nog eens goed tegen het licht gehouden. Dat resulteerde in enkele aanpassingen. We voegden 2 indicatoren toe, we verwijderden 6 indicatoren, en we deden kleine technische aanpassingen aan 10 indicatoren. De wijzigingen beschrijven we in het methodologie hoofdstuk. We danken alle gebruikers van de monitor en de vele experts die ons feedback gaven. We willen de monitor elke editie beter maken. Daarom zijn we volledig transparant over onze aanpak en de keuzes die wij maken, en verwelkomen reacties daarop.

Leeswijzer en bijsluiter

In hoofdstuk 2 worden de inzichten gepresenteerd op basis van de data-update. De kernbevindingen vatten we eerst samen waarna per pijler de trends staan beschreven. Voor elke indicator is ook een aparte beschrijving opgenomen over de update in 2026 en de langetermijntrend. Het hoofdstuk sluit af met een beschrijving van de langetermijntrends voor de periode 2014-2026.

Hoofdstuk 3 geeft meer informatie over de methodologie, indicatoren en data. Daar lichten we ook de aanpassingen aan de indicatoren toe.

2. RESULTATEN

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van de Democratie Monitor 2026. We gaan eerst in op de veranderingen sinds de vorige rapportage. De data-update beslaat de periode mei 2025 - september 2026. Daarna beschrijven we kort de langetermijntrends die uit de data blijken.

Wat betekent een negatief of positief percentage in de monitor?

We duiden een trend met een negatief percentage, als de ontwikkeling de democratie per saldo negatief beïnvloedt. Voor een positief percentage geldt het omgekeerde.

Voorbeeld 1: Een toename van bedreigingen van politici met 35,8% staat in onze monitor als -35,8% vermeld. Meer bedreigingen betekent dat politici hun rol minder goed kunnen uitoefenen, wat de democratie schaadt.

Voorbeeld 2: De afname van het aantal meldingen bij de Nationale Ombudsman met -7,9% staat in onze monitor als 7,9% vermeld. Minder meldingen duidt op minder ontevredenheid met het functioneren van de overheid, wat een positieve ontwikkeling is voor de democratie.

Kernbevinding: democratie verslechtert verder waardoor de APK verder uit zicht raakt

Vorig jaar concludeerden we in de [Democratie Monitor 2025](#) dat de democratie niet door de APK komt. Dat deden we op basis van de data voor de periode van 2014 tot 2024. Daarin was de democratie op cruciale aspecten fors achteruitgegaan. Helaas is deze trend niet gekeerd. Het afgelopen jaar verslechterden 9 van de 38 indicatoren waarvoor nieuwe data beschikbaar waren. Slechts 1 indicator verbeterde. De APK raakt dus verder uit zicht.

9 indicatoren in het rood

De meeste verslechterde indicatoren raken het democratisch gehalte van politiek en bestuur. Er stonden wederom meer voorstellen in verkiezingsprogramma's die risico's voor de rechtsstaat opleveren. Ook kregen wetsvoorstellen vaker een negatief advies van de Raad van State. Het aantal bedreigingen van nationale politici steeg, terwijl het vertrouwen van de bevolking in de Tweede Kamer verder daalde naar een historisch dieptepunt. En terwijl het aandeel van de stemmen op radicale politieke partijen steeg, daalde de tevredenheid met het democratisch systeem.

De overige indicatoren die verslechterden, treffen verschillende aspecten van de democratie. De snelle stijging van het aantal meldingen van discriminatie zet door en het vertrouwen in een gelijke behandeling door rechtbanken neemt verder af. Tenslotte nam de politieke participatie van Nederlanders af.

1 lichtpuntje

Het enige lichtpuntje in de nieuwe data is de daling van het aantal geregistreerde integriteitsschendingen van politici.

Tussen het ene lichtpuntje in het groen en de 9 indicatoren in het rood staan 28 indicatoren die min of meer gelijk bleven. In die middencategorie scoren indicatoren tussen de -10% en +10% verandering. Aan de negatieve kant van die groep vallen vooral deze ontwikkelingen op: vaker 'ingrijpen bij vreedzame demonstraties' (verslechtering van -9,8%), toegenomen 'intimidatie van journalisten' (verslechtering van -5,2%), afname van 'vrijwilligerswerk' (verslechtering van -5,1%), dalend 'vertrouwen in medeburgers' (verslechtering van -4,2%), en minder 'financiering voor de wetenschap' (verslechtering van -3,5%).

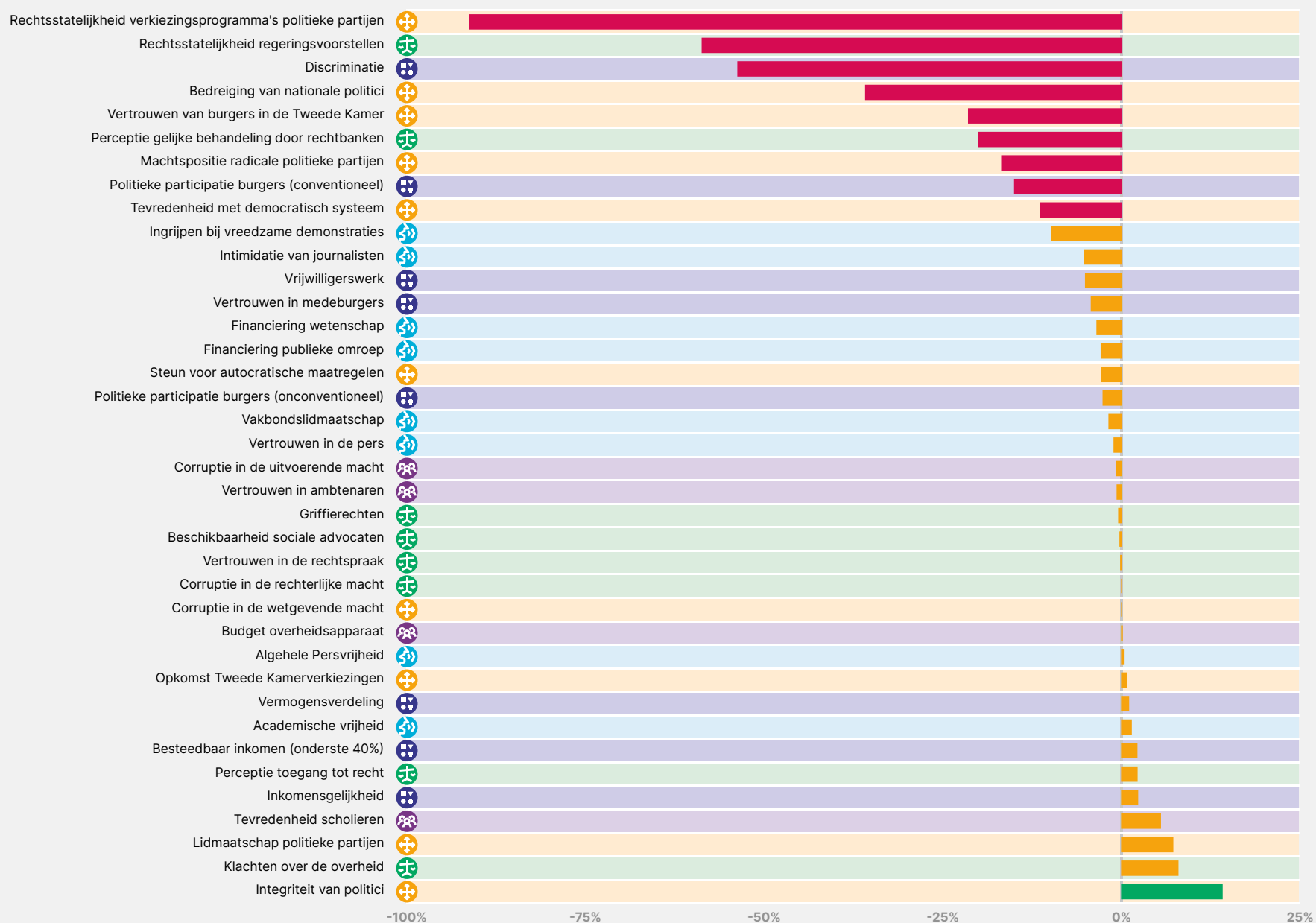
Aan de positieve kant van deze middencategorie zien we noemenswaardige verbeteringen voor deze indicatoren: minder 'klachten over de overheid' (verbetering met +7,9%), gestegen 'lidmaatschap politieke partijen' (verbetering met +7,1%) en grotere 'tevredenheid scholieren' (verbetering met +5,4%).

De overige indicatoren in deze middencategorie veranderden zeer beperkt tussen de +3% en -3%.

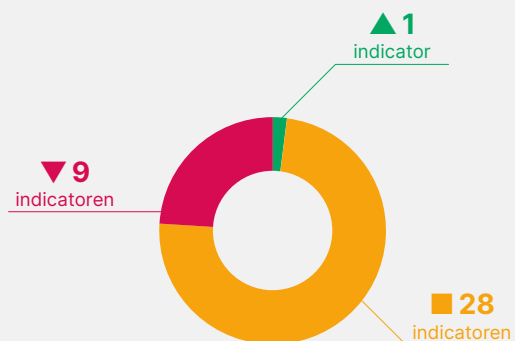
Indicatoren in deze update

Voor drie indicatoren was geen nieuwe data beschikbaar gekomen sinds het vorige rapport. Dat betreft de 'integriteit van ambtenaren', 'bedreigingen regionale en lokale politici', en 'vertrouwen in de zorg'. Deze hebben we daarom niet meegenomen in de cijfers voor de 2026 update. Bij de beschrijving van de langetermijntrends zijn deze drie indicatoren wel meegenomen.

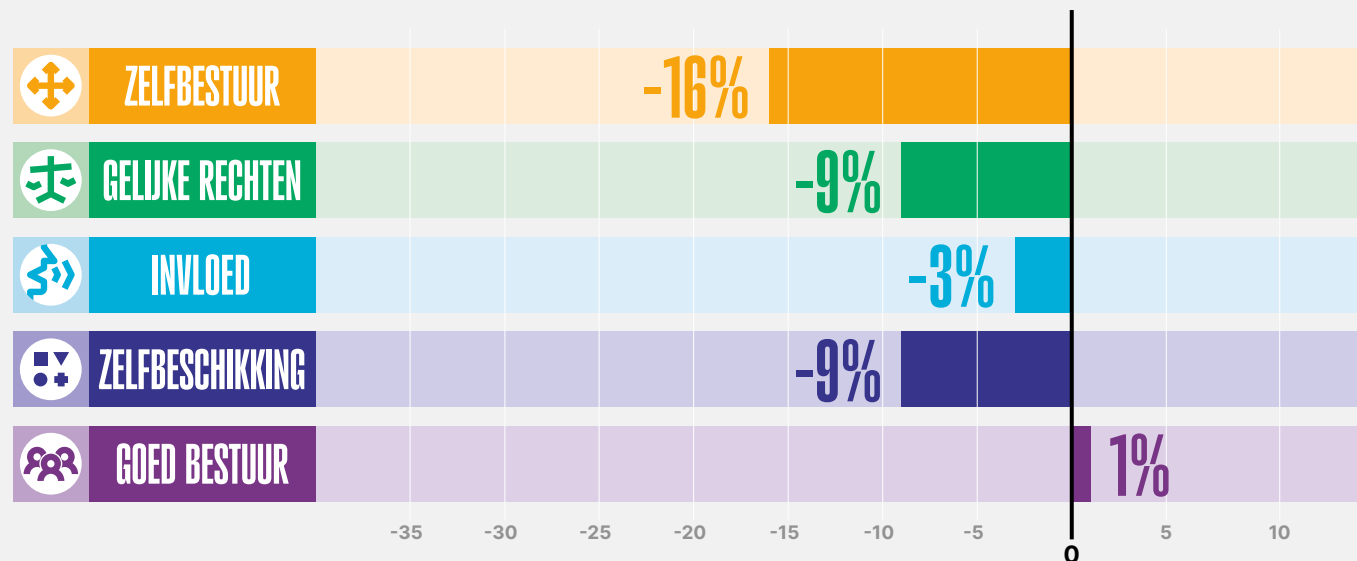
Grafiek 2.1: Indicatoren in de update 2026 gerangschikt van grootste verslechtering naar grootste verbetering sinds de vorige rapportage

Aantal rode, oranje en groene
indicatoren in Update 2026

Gemiddelde trend per pijler
voor de Update 2026

Top-5 verslechterde indicatoren

1	Rechtsstatelijkheid verkiezings-programma's politieke partijen	-91%
2	Rechtsstatelijkheid regeringsvoorstellen	-59%
3	Discriminatie	-54%
4	Bedreiging van nationale politici	-36%
5	Vertrouwen van burgers in de Tweede Kamer	-21%

Top-5 verbeterde indicatoren

1	Integriteit van politici	14%
2	Klachten over de overheid	8%
3	Lidmaatschap politieke partijen	7%
4	Tevredenheid scholieren	5%
5	Inkomensgelijkheid	2%

ZELFBESTUUR

Zelfbestuur is het hart van een democratie. De indicatoren binnen deze pijler laten zien hoe het staat met de legitimiteit van de volksvertegenwoordiging en het democratisch gehalte van de politiek. Sinds de vorige meting zijn binnen deze pijler vooral negatieve veranderingen zichtbaar. Vijf indicatoren staan in het rood. Dit is het grootste aantal rode indicatoren van alle pijlers. Interessant is dat ook de enige indicator in het groen, de integriteit van politici, ook in deze pijler staat. Daarnaast zijn er 4 indicatoren die in de middencategorie staan. Voor de indicator bedreiging regionale en lokale politici is geen nieuwe data beschikbaar gekomen sinds de vorige meting.

De grootste verslechtering in deze pijler is de sterke toename van voorstellen in verkiezingsprogramma's van politieke partijen die schuren met de principes van de rechtsstaat. In 2025 identificeerden experts 105 voorstellen die zij strijdig achten met de rechtsstaat, tegenover 87 in 2023. Daarbij zagen ze ook 131 voorstellen die een risico vormen, tegenover 40 in 2023. Het aantal neutraal beoordeelde voorstellen bleef in deze periode ongeveer gelijk.

Ook nam het aantal meldingen van bedreigingen van nationale politici toe. Dit aantal steeg van 363 in 2024 naar 493 in 2025. Dit is een toename van 35,8 procent. Daarnaast is het vertrouwen van Nederlanders in de Tweede Kamer in 2025 gedaald tot een nieuw dieptepunt van 25 procent. De tevredenheid met de democratie nam ook af. In 2025 was 63 procent van de Nederlanders tevreden met het functioneren van de democratie. Dit is een daling van ruim 11 procent ten opzichte van de vorige meting.

Het aandeel stemmen op populistische en radicale partijen nam toe bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 ten opzichte van de Europese verkiezingen in 2024. Ten opzichte van de Tweede Kamerverkiezingen in 2023 daalde dit percentage in 2025 echter lichtjes van 31 procent naar bijna 30 procent. De enige indicator die in het groen staat betreft het aantal geregistreerde integriteitsschendingen van politici. Deze daalde verder van 57 integriteitsschendingen in 2024 tot 49 in 2025. De steun voor autocratische maatregelen bleef min of meer gelijk sinds de vorige meting op 31 procent net als de data voor corruptie in de wetgevende macht en de opkomst bij verkiezingen. Er was ook een lichte stijging van het lidmaatschap van politieke partijen tot 4,5 procent van de Nederlanders.

De langetermijntrend weerspiegelt de update van dit jaar, zij het dat de achteruitgang van de indicatoren in het rood op de lange termijn groter is en ook de steun voor autocratische maatregelen voor de lange termijn in het rood staat.

Samenvatting trends zelfbestuur

Trend 2026:	▼	-16%
Verslechtering:	▼	5
Stabiel:	■	4
Verbetering:	▲	1
Langetermijntrend:	▼	-64%

Beschrijving per indicator

Rechtsstatelijkheid verkiezingsprogramma's politieke partijen

Langetermijntrend Update 2026 Trendlijn

-260% **-91%**

Update 2026: Het aantal voorstellen in strijd met rechtsstaat steeg van 87 in 2023 naar 105 in 2025. Ook identificeerden experts veel meer risicovolle voorstellen: dit steeg van 40 naar 131. Het aantal positief beoordeelde voorstellen bleef nagenoeg gelijk.

Langetermijntrend: De recente ontwikkelingen zijn een voortzetting van de langere termijn trend. Het gemiddelde aantal voorstellen in strijd met de rechtsstaat per verkiezingsprogramma steeg gestaag: van 1,9 in 2017 tot 7 in 2025. In 2025 stonden er in totaal 236 onrechtsstatelijke of risicovolle voorstellen in verkiezingsprogramma's ten opzichte van 57 in 2017.

Bedreiging van nationale politici

Langetermijntrend Update 2026 Trendlijn

-147% **-36%**

Update 2026: Na een daling sinds 2023, was er in 2025 weer een stijging in het aantal meldingen van bedreiging van nationale politici. Het aantal meldingen van bedreiging steeg van 363 meldingen in 2024 naar 493 meldingen in 2025, een toename van 35,8%.

Langetermijntrend: Het aantal meldingen van bedreiging van nationale politici steeg van 200 in 2015 tot 753 in 2023. Deze toename piekte aanvankelijk in 2018 op 620, waarna het aantal min of meer stabiel bleef. Vervolgens zagen we in 2022 een nieuw hoogtepunt van 1125, waarna het aantal weer daalde tot 363 in 2024. Recent is deze trend gekeerd en in 2025 steeg het aantal meldingen weer.

Vertrouwen van burgers in de Tweede Kamer

Langetermijntrend Update 2026 Trendlijn

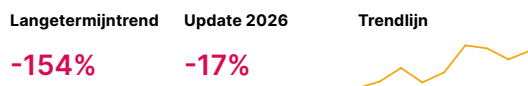
-29% **-21%**

Update 2026: Ten opzichte van 2024 is het vertrouwen van Nederlanders in de Tweede Kamer wederom gedaald. Het daalde van 31% in 2024 naar 25% in 2025.

Langetermijntrend: In 2014 vertrouwde 35% de Tweede Kamer en in 2025 is dat 25%. Dit vertrouwen schommelt door de tijd. Sinds 2018 daalt het vertrouwen in de Tweede Kamer. De tijdelijke piek in vertrouwen in 2020, het eerste jaar van de coronapandemie, kon deze trend niet keren.

Beschrijving per indicator

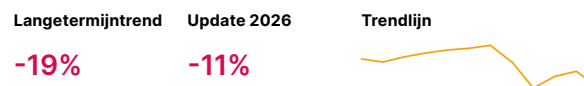
Machtspositie radicale politieke partijen

Update 2026: Ten opzichte van de Europese Parlementsverkiezingen in 2024 was er bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2025 een stijging van 16,8% van het aantal stemmen op populistische en radicale partijen. Maar als we de laatste twee Tweede Kamerverkiezingen met elkaar vergelijken zien we juist een lichte daling van 31 naar bijna 30 procent.

Langetermijntrend: Een groeiend deel van de stemmen gaat naar politieke partijen die door wetenschappers als radicaal en/of populistisch worden getypeerd. Deze bevinden zich uitsluitend aan de rechterkant van het politieke spectrum. Tussen de Tweede Kamerverkiezingen in 2017 en 2025 steeg het percentage stemmen op radicale en/of populistische partijen van 15 tot 30 procent. De piek was 32% tijdens de Provinciale Statenverkiezingen in 2023.

Tevredenheid met democratisch systeem

Update 2026: Sinds 2024 is de tevredenheid met de democratie gedaald naar 63% in 2025 ten opzichte van 71% in 2024.

Langetermijntrend: Het aandeel Nederlanders dat tevreden is met het functioneren van de democratie steeg de afgelopen decennia gestaag tot een piek van 84% in 2020. Daarna daalde de tevredenheid met ruim een kwart tot 62% in 2022 waarna het weer opkrabbelde tot 71% eind 2024 en afgelopen jaar weer daalde tot 63%. Gemiddeld op jaarbasis lag de tevredenheid met de manier waarop de democratie in Nederland werkt in 2025 bijna 19% lager dan in 2014.

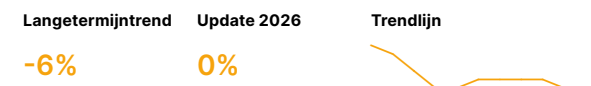
Steun voor autocratische maatregelen

Update 2026: Tussen 2025 en de laatste meting in 2026 steeg de steun voor autocratische maatregelen met 2,8%.

Langetermijntrend: Tussen 2021 en 2026 steeg het percentage Nederlanders dat het goed vindt als het landsbestuur wordt overgelaten aan een aantal krachtige leiders. In februari 2026 was dit 31,4%, een toename van 14,5% t.o.v. juli 2021.

Corruptie in de wetgevende macht

Update 2026: De score bleef in 2025 gelijk aan de score van de laatste meting.

Langetermijntrend: In 2014 was de score van Nederland op de internationale Rule of Law Index 0,84 en in 2025 0,79; een daling van 6%. Sinds 2017 is de trend vrijwel gelijk en scoort Nederland 0,79 of 0,8.

Opkomst Tweede Kamerverkiezingen

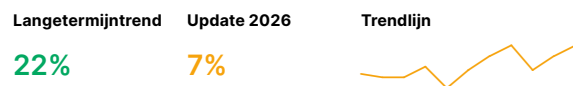

Update 2026: Ten opzichte van de vorige meting in 2023, was de opkomst bij de Tweede Kamerverkiezingen in 2025 iets hoger. De opkomst steeg van 77,7% naar 78,3%.

Langetermijntrend: Na een bovengemiddelde opkomst in 2017, daalde de trend weer tot onder het langjarige gemiddelde, met een opkomst van 78,3% in 2025. Hiermee werd de trend van een opkomst onder het langjarige gemiddelde ook in 2025 doorgezet.

Beschrijving per indicator

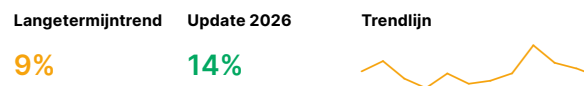
Lidmaatschap politieke partijen

Update 2026: Het lidmaatschap van politieke partijen steeg sinds de vorige meting. In 2024 was het percentage mensen dat lid is van een politieke partij 4,2%. In 2025 was dat 4,5%.

Langetermijntrend: Sinds 2014 steeg het lidmaatschap van politieke partijen met 21,6%. Van 2019-2022 was er sprake van een stijgende trend. In 2023 was er een trendbreuk, het percentage daalde toen met maar liefst 15,6% t.o.v. het jaar ervoor. Sindsdien is de stijgende trend weer doorgezet.

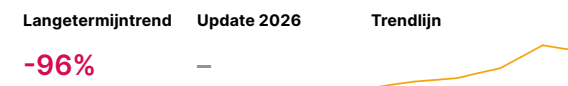
Integriteit van politici

Update 2026: In vergelijking tot 2024 daalde het aantal integriteitsschendingen in 2025 verder. In 2024 werden er nog 57 integriteitsschendingen geregistreerd. In 2025 waren dit er 49.

Langetermijntrend: Na een aanvankelijke piek van 64 integriteitsschendingen in 2015 lag het aantal meldingen tussen 2016 en 2021 lager. Daarna volgde een nieuw hoogtepunt van 79 schendingen in 2022 waarna het aantal weer daalde in 2025.

Bedreigingen regionale en lokale politici

Update 2026: Geen nieuwe data beschikbaar sinds de vorige meting in 2024.

Langetermijntrend: In 10 jaar tijd verdubbelde bij provincies, gemeenten en waterschappen het percentage politiek ambtsdragers dat aangeeft te maken te hebben met intimidatie en agressie. Tussen 2014 en 2024 steeg dit van 23% naar 45%. In 2022 lag dit zelfs tijdelijk nog hoger: toen had 49% te maken met intimidatie en agressie.

GELIJKE RECHTEN

Gelijke rechten zijn een belangrijk onderdeel van een democratische rechtsstaat. Burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat zij toegang hebben tot het recht en dat de overheid de rechtsstaat respecteert. De indicatoren binnen deze pijler richten zich daarom op de toegang tot het recht en de rechtsstatelijkheid van het bestuur.

In deze pijler komt de grootste achteruitgang sinds de vorige rapportage door het gestegen aandeel negatieve adviezen van de Raad van State. Het aandeel negatieve adviezen over wetsvoorstellen en Algemene Maatregelen van Bestuur van de regering steeg van 6,5 procent in 2014 naar 11,5 procent in 2025.

Het vertrouwen in gelijke behandeling door rechtbanken is ook sterk achteruitgegaan. In 2014 vond 80 procent van de mensen dat rechtbanken iedereen gelijk behandelen. Dit percentage bereikte in 2015 een hoogtepunt van 82,75 procent en daalde vervolgens naar 71% in 2022. In 2026 was dat percentage verder gedaald naar 56%. Ten opzichte van 2021 betekent dit een afname van 20%.

De overige indicatoren bleven vrijwel stabiel sinds de vorige rapportage. Noemenswaardig is dat het aantal klachten over de overheid daalde met bijna 8%.

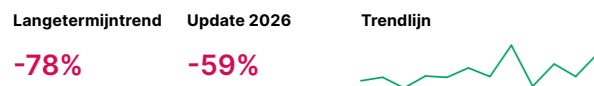
De langetermijntrend is sterk vergelijkbaar, waarbij de indicatoren in het rood nog meer achteruit gaan en de indicatoren in het groen een iets sterkere verbetering laten zien. Noemenswaardig is dat het vertrouwen in rechters sinds de vorige update vrijwel gelijk bleef, maar op de lange termijn verbeterde van 68% tot 78%.

Samenvatting trends gelijke rechten

Trend 2026:	■	-9%
Verslechtering:	▼	2
Stabiel:	■	6
Verbetering:	▲	0
Langetermijntrend:	■	-7%

Beschrijving per indicator

Rechtsstatelijkheid regeringsvoorstellen

Update 2026: Ten opzichte van 2024 steeg het aandeel wetsvoorstellen dat een negatief advies kreeg in 2025 met 58,7%.

Langetermijntrend: Gemiddeld geeft de Raad van State steeds vaker negatief advies over wetsvoorstellen en Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvBs) van de regering. Het aandeel negatieve adviezen steeg van 6,5% in 2014 tot 11,5% in 2025.

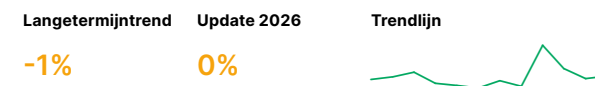
Perceptie gelijke behandeling door rechtbanken

Update 2026: Ten opzichte van de vorige meting in 2022 daalde het aantal mensen dat vindt dat rechtbanken mensen gelijk behandelen in 2026 flink, van 71 naar 56 procent. Dit is het laagste percentage sinds 2014.

Langetermijntrend: Tussen 2014 en 2026 daalde het percentage van 80% naar 56%, maar vertoont een schommelende trend. In 2015 piekte het percentage op 82,75%. In 2021 bereikte het percentage het laagste punt tot dan toe met 67,7%. In 2022 krabbelde het percentage weer iets op naar 71%, maar in 2026 bereikte het percentage een dieptepunt met 56%.

Griffierechten

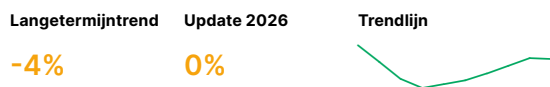

Update 2026: In vergelijking tot 2024 veranderde er in 2025 vrijwel niets aan de griffierechten gecorrigeerd voor inflatie.

Langetermijntrend: De griffierechten bleven gecorrigeerd voor inflatie vrijwel gelijk voor de typen zaken waar burgers het meest mee te maken krijgen die we meenemen in onze selectie. In euro's stegen deze gemiddeld van EUR 245 in 2014 tot EUR 333 in 2025. Maar gecorrigeerd voor inflatie was dit een minimale stijging van 0,6%. Deze stabiele trend werd tijdelijk onderbroken in 2022. Toen was er een opvallende uitschieter omhoog.

Beschrijving per indicator

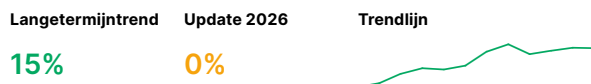
Beschikbaarheid sociale advocaten

Update 2026: Ten opzichte van 2024 bleef het aantal sociaal advocaten met meer dan 49 toevoegingen per 100 duizend Wrb-gerechtigden vrijwel gelijk.

Langetermijntrend: Dit aantal is sinds de eerste data in 2015 niet meer in de buurt gekomen van het hoogste punt van 43 in 2015. Sindsdien was er sprake van een dalende trend in de beschikbaarheid van sociale advocaten. Het percentage bereikte een dieptepunt van 37,1 sociaal advocaten met meer dan 49 toevoegingen per 100 duizend Wrb-gerechtigden in 2021. Dat steeg vervolgens tot 41 in 2025.

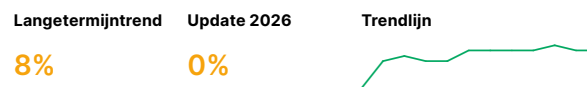
Vertrouwen in de rechtspraak

Update 2026: Het vertrouwen in de rechtsspraak bleef in 2025 min of meer gelijk ten opzichte van de vorige meting.

Langetermijntrend: Het vertrouwen van ondervraagde Nederlanders in rechters steeg tussen 2014 en 2025 van 68% naar 78%. Deze stijgende trend piekte in 2021 op 79,2%.

Corruptie in de rechterlijke macht

Update 2026: De score van Nederland op de index voor corruptie in de rechterlijke macht bleef gelijk ten opzichte van 2024.

Langetermijntrend: Nederland scoorde in 2025 wel hoger ten opzichte van 2014. De al lage score op 'corruptie in de rechterlijke macht' van de internationale Rule of Law Index verbeterde van 0,9 naar 0,97. Vanaf 2019 blijft de score min of meer gelijk.

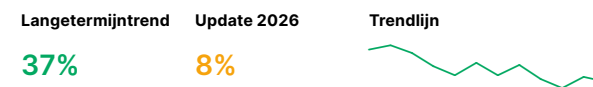
Perceptie toegang tot recht

Update 2026: Ten opzichte van 2022 daalde het deel van de mensen dat denkt dat het voor sommige mensen vanwege de kosten moeilijker is om een rechtszaak te beginnen dan voor anderen in 2026 licht met -2,1%.

Langetermijntrend: Het percentage bleef vrijwel gelijk in de periode 2019-2022 en 2026 waarvoor data beschikbaar is. We zagen een lichte stijgende trend van 88,5% in 2019 tot 89,1% in 2022, maar in 2026 was dit percentage weer gezakt tot 87%.

Klachten over de overheid

Update 2026: Ten opzichte van het gestegen aantal meldingen in 2024, daalde het aantal meldingen met klachten over de overheid in 2025 met bijna 8%, van bijna 25 duizend meldingen naar 23 duizend meldingen.

Langetermijntrend: Het aantal meldingen bij de Nationale Ombudsman daalde in 2025 t.o.v. 2014 met bijna 37%, van ruim 36 duizend meldingen tot ruim 23 duizend meldingen. Tussen 2015 en 2018 en sinds 2021 daalde het aantal meldingen fors. In 2024 steeg het aantal meldingen juist met meer dan 20 procent ten opzichte van het jaar ervoor, maar in 2025 was er weer een daling.

INVLOED

De mogelijkheid voor burgers om invloed uit te oefenen op politieke besluitvorming is een belangrijk onderdeel van de democratie. De indicatoren binnen deze pijler gaan onder andere over maatschappelijke tegenmacht, persvrijheid en de ruimte voor een vrij tegengeluid vanuit de wetenschap.

Terwijl de langetermijntrend zeer negatief is, zijn de indicatoren sinds de vorige rapportage maar beperkt verslechterd. De door de tijd heen verslechterde situatie blijft voor nu dus redelijk stabiel. Geen enkele indicator daalde meer dan 10% sinds de vorige meting. De grootste negatieve ontwikkelingen zijn de stijging van het aantal ingrepen bij vreedzame demonstraties (-9,8%) en toegenomen intimidatie van journalisten (-5,2%).

De langetermijntrend is daarentegen zeer zorgwekkend: 6 van de 8 indicatoren staan in het rood. Er is ook een lichtpuntje in de data: het vertrouwen in de pers staat in het groen en verbeterde met bijna 20% sinds 2014. 38% van de Nederlanders heeft vertrouwen in de pers.

Samenvatting trends invloed

Trend 2026:	■	-3%
Verslechtering:	▼	0
Stabiel:	■	8
Verbetering:	▲	0
Langetermijntrend:	▼	-36%

Beschrijving per indicator

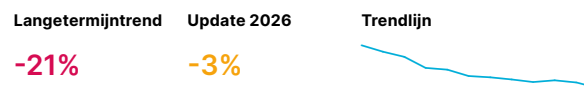
Ingrijpen bij vreedzame demonstraties

Update 2026: In vergelijking tot 2024 steeg het aantal keer dat er werd ingegrepen bij vreedzame demonstraties met bijna 10%, van 102 naar 112 keer.

Langetermijntrend: Tussen 2020 en 2025 verdubbelde het aantal keer dat de autoriteiten ingrepen bij demonstraties, van 56 tot 112 keer per jaar. Deze stijgende trend is in lijn met onderzoek van Platform Investico naar arrestaties en politiegeweld tijdens demonstraties.

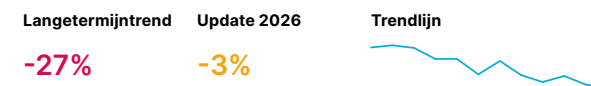
Financiering wetenschap

Update 2026: De financiering voor de wetenschap, gecorrigeerd voor economische ontwikkeling, daalde in 2024 en 2025 met respectievelijk 1,2% en 3,5%. De daling in 2025 is de grootste sinds 2019.

Langetermijntrend: De financiering voor de wetenschap daalde tussen 2014 en 2025 met 21%, gecorrigeerd voor economische ontwikkeling. De bekostiging van de wetenschap (onderwijs en onderzoek) per student bleef achter bij de economische groei, maar steeg wel in absolute termen tussen 2014-2025 met ruim een kwart. Hier speelt voornamelijk indexatie van het budget als gevolg van gestegen prijzen en loonkosten. Het aantal studenten steeg in de periode 2014-2025 met een derde en de totale bekostiging met bijna driekwart.

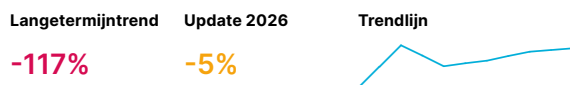
Financiering publieke omroep

Update 2026: De bijdrage aan de publieke omroep daalde in 2025 met 2,9% ten opzichte van de vorige meting, gecorrigeerd voor economische groei.

Langetermijntrend: De bijdrage aan de publieke omroep, gecorrigeerd voor economische groei, vertoont een dalende trend tussen 2014 en 2025. In 2025 lag de bijdrage aan de publieke omroep ruim een kwart lager dan in 2014. In euro's steeg het budget wel, maar dit bleef achter bij de economische groei.

Intimidatie van journalisten

Update 2026: In vergelijking tot 2024 was er in 2025 een lichte stijging in het aantal meldingen van intimidatie, namelijk een stijging van iets meer dan 5%.

Langetermijntrend: Het aantal meldingen van intimidatie richting journalisten vertoont een stijgende trend en verdubbelde ruim sinds het begin van de meting in 2020. Het aantal meldingen steeg van 121 tot 262 in 2025.

Vakbondslidmaatschap

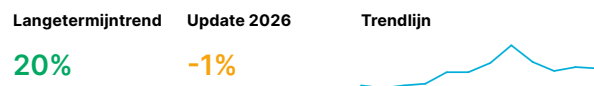

Update 2026: Ten opzichte van het aantal vakbondsleden in 2024, bleef het aantal in 2025 min of meer gelijk.

Langetermijntrend: Het percentage vakbondsleden vertoont een gestaag dalende trend tussen 2014 en 2025. In totaal daalde het percentage met ruim een kwart van 15,3% in 2014 tot 11,1% in 2025.

Beschrijving per indicator

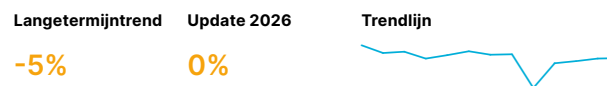
Vertrouwen in de pers

Update 2026: In vergelijking tot 2024 daalde het vertrouwen in de pers in 2025 licht, ongeveer 1 procent.

Langetermijntrend: Het vertrouwen van burgers in de pers steeg van 31% in 2014 naar 37,5% in 2025. Vanaf 2014 was er eerst sprake van een stijgende trend. Het vertrouwen van burgers in de pers steeg aanzienlijk, naar 46% in 2021. Daarna daalde het percentage weer tot het niveau van 2018 en 2019. Sindsdien schommelt het percentage rond de 38%.

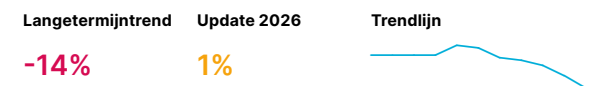
Algehele Persvrijheid

Update 2026: Ten opzichte van 2025 steeg de score op de index voor persvrijheid met 0,3% in 2026, een kleine verbetering. Hiermee blijft de score schommelen rond de 88 maar klimt de score wel langzaam omhoog.

Langetermijntrend: De overkoepelende score voor Nederland op de Press Freedom Index daalde met 4,9% tussen 2014 en 2026. Na een daling in 2014 schommelde de score rond de 90 tot 2021 waarna de score sterk daalde tot 78 in 2022. Vervolgens herstelden de scores weer iets naar scores van 87 en 88 in de jaren daarna.

Academische vrijheid

Update 2026: Sinds 2024 steeg de score op de index voor academische vrijheid van 0,75 naar 0,76. Dit is een stijging van iets meer dan 1,3 procent.

Langetermijntrend: De Nederlandse score op de Index voor Academische vrijheid vertoont een schommelende trend. Van 2014 tot 2017 bleef de score op de index voor Nederland gelijk, namelijk 0,88. In 2018 steeg de score naar 0,92. Daarna bleef de score steeds verder dalen tot 0,75 in 2024. 2025 is het eerste jaar dat er weer sprake was van een lichte stijging in de score.

ZELFBESCHIKKING

Zelfbeschikking betekent dat burgers de vrijheid en ruimte hebben om deel te nemen aan de democratische besluitvorming op een manier die bij hen past. De indicatoren binnen deze pijler richten zich onder andere op de manier waarop burgers met elkaar omgaan en op hun mogelijkheid om zelfstandig keuzes te maken en invloed uit te oefenen.

De indicator discriminatie verslechterde het meest: sinds de vorige rapportage nam het aantal meldingen van discriminatie sterk toe. In 2024 waren er ongeveer 26.000 meldingen. In 2025 steeg dit aantal naar ongeveer 40.000. Dit betekent een toename van bijna 54%.

Ook de politieke participatie staat onder druk. In 2025 was sprake van een relatief sterke daling van deelname aan conventionele vormen van politieke acties. Het was de grootste daling sinds 2017. Ten opzichte van 2024 is dit in 2025 met 15% afgenomen. Contact opnemen met een politicus is de meest voorkomende conventionele vorm van politieke participatie onder Nederlanders. Nederlanders waren ook minder betrokken bij de meer onconventionele vormen van politieke acties dan in de vorige meting, maar die daling is iets minder sterk (-3%).

De overige indicatoren bleven min of meer stabiel sinds de vorige meting.

De langetermijntrend laat soortgelijke trends zien, maar dan krachtiger. En de indicatoren vermogensverdeling en de 40% met het laagste besteedbaar inkomen verbeterden.

Samenvatting trends zelfbeschikking

Trend 2026:	■	-9%
Verslechtering:	▼	2
Stabiel:	■	6
Verbetering:	▲	0
Langetermijntrend:	▼	-24%

Beschrijving per indicator

Discriminatie

Update 2026: Sinds 2024 is het aantal meldingen van discriminatie sterk gestegen: het aantal meldingen steeg met meer dan 53%, van 26 duizend meldingen in 2024 naar 40 duizend meldingen in 2025.

Langetermijntrend: Het aantal meldingen van discriminatie verdrievoudigde ruim tussen 2015 en 2025 (+206%) en vertoont dus een sterk stijgende trend. Tot 2022 schommelde dit aantal rond de 12.500 meldingen. Hierna schoot het aantal meldingen omhoog en verdubbelde tot ruim 26 duizend in 2024. Daarna volgde er nog een sterke stijging tot 40 duizend meldingen in 2025.

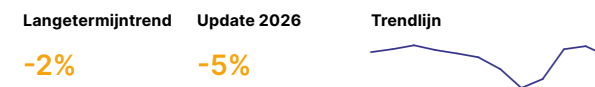
Politieke participatie burgers (conventioneel)

Update 2026: Ten opzichte van de afgelopen jaren daalde de conventionele politieke participatie in 2025 redelijk sterk (-15%). Dit is de grootste daling sinds 2017.

Langetermijntrend: De politieke participatie via conventionele middelen daalde met 19% tussen 2014 en 2025. Tussen 2014 en 2017 daalde het relatief sterk, waarna de conventionele politieke participatie weer langzaam opkrabbelde. Contact opnemen met een politicus is de meest voorkomende conventionele vorm van politieke participatie onder Nederlanders.

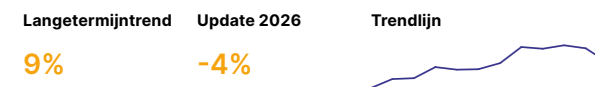
Vrijwilligerswerk

Update 2026: Het percentage Nederlanders dat vrijwilligerswerk deed daalde met 5% in 2025, van 49,5% tijdens de laatste meting in 2024 naar 47% in 2025.

Langetermijntrend: In 2025 doen vrijwel evenveel Nederlanders vrijwilligerswerk als in 2014 (47% t.o.v. 48%). In de tussentijd was er wel een sterke dip, in de periode 2016-2021 daalde het vrijwilligerswerk met ruim een vijfde tot 39% waarna het weer opklom tot het niveau van voor die dip.

Vertrouwen in medeburgers

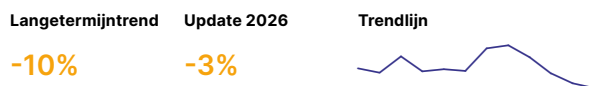

Update 2026: Het vertrouwen in de medeburger viel iets lager uit in 2025. Sinds 2021 schommelde het vertrouwen rond de 66%. In 2025 daalde dit naar 63%, een daling van 4%.

Langetermijntrend: Het vertrouwen tussen burgers onderling vertoont een stijgende trend sinds 2014. In 2014 gaf 58% aan de meeste mensen over het algemeen wel te vertrouwen, en dat steeg tot 63% in 2025. Dit is een toename van ruim 9%.

Beschrijving per indicator

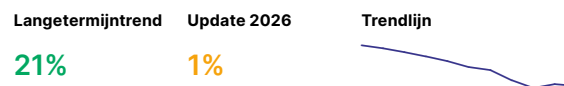
Politieke participatie burgers (onconventioneel)

Update 2026: Ten opzichte van 2024 was er een lichte daling in onconventionele politieke participatie in 2025, namelijk van 2,6%.

Langetermijntrend: De totale politieke participatie via onconventionele middelen bleef vrijwel gelijk tussen 2014 en 2025. Daarbij waren er twee tijdelijke pieken; eentje in 2016 en eentje tussen 2020-2022. Meedoen met een handtekeningenactie komt als politieke actie veruit het vaakst voor.

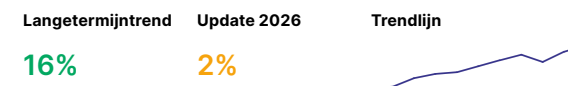
Vermogensverdeling

Update 2026: Sinds de vorige meting in 2023 bleef het percentage vermogen in handen van de 10% meest vermogenden in ons land min of meer gelijk in 2024. In beide jaren schommelt het percentage rond de 56%.

Langetermijntrend: In totaal daalde het percentage van vermogen in handen van de 10% meest vermogenden tussen 2014 en 2024 met 21%. In 2014 was 70% van het totale vermogen in Nederland in handen van de top 10 vermogendsten. Er was sprake van een dalende trend tot 55% in 2022, maar sindsdien steeg het percentage weer langzaam naar 56%.

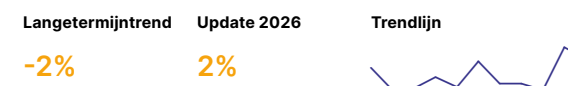
Besteedbaar inkomen (onderste 40%)

Update 2026: Ten opzichte van 2023 steeg het besteedbaar inkomen voor de onderste 40%, gecorrigeerd voor inflatie, in 2024 met iets meer dan 2%.

Langetermijntrend: Het besteedbaar inkomen voor de onderste 40%, gecorrigeerd voor inflatie, vertoont een stabiel stijgende trend tussen 2014 en 2024, met uitzondering van 2022. Tussen deze jaren steeg het besteedbaar inkomen met 16%, alleen in 2022 daalde het met 3% ten opzichte van het jaar ervoor, maar daarna zette de stijgende trend weer door.

Inkomensgelijkheid

Update 2026: Op de korte termijn nam de inkomensgelijkheid licht toe t.o.v. de vorige meting.

Langetermijntrend: Ten opzichte van 2014 is de inkomensgelijkheid iets afgenomen. De gini-coëfficiënt steeg van 0,302 in 2014 naar 0,308 in 2024.

GOED BESTUUR

Goed bestuur bepaalt in belangrijke mate of de democratie resultaten oplevert voor burgers. De indicatoren binnen deze pijler meten onder andere of het openbaar bestuur slagvaardig en democratisch functioneert. Voor de indicatoren 'vertrouwen in de zorg' en 'integriteit van ambtenaren' is geen nieuwe data beschikbaar sinds de vorige rapportage.

Sinds de vorige meting zijn de indicatoren binnen deze pijler vrijwel stabiel gebleven.

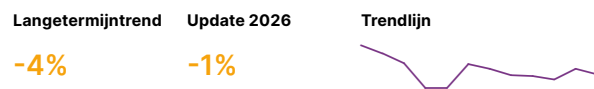
Voor de lange termijn zien we echter een ander beeld. Sinds 2014 verslechterde de tevredenheid van scholieren. Het vertrouwen in ambtenaren en in de zorg verbeterde sinds 2014.

Samenvatting trends goed bestuur

Trend 2026:	■	1%
Verslechtering:	▼	0
Stabiel:	■	4
Verbetering:	▲	0
Langetermijntrend:	■	1%

Beschrijving per indicator

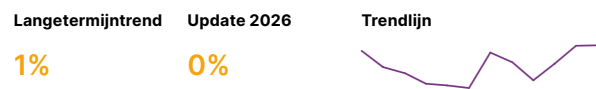
Corruptie in de uitvoerende macht

Update 2026: Ten opzichte van 2024 veranderde er weinig aan de score op de index voor corruptie in de uitvoerende macht in 2025. De score bleef min of meer gelijk.

Langetermijntrend: De score van Nederland op corruptie in de uitvoerende macht in de Rule of Law Index was in 2025 bijna 4% verslechterd t.o.v. 2014. De dalende trend had een extra dip in 2017-2018. Het valt op dat leger en politie beter scoren dan de overheid.

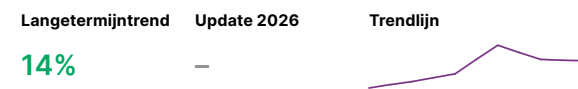
Budget overheidsapparaat

Update 2026: Ten opzichte van 2024 bleef het budget voor het overheidsapparaat min of meer hetzelfde in 2025.

Langetermijntrend: Het budget voor het overheidsapparaat bleef min of meer stabiel tussen 2014 en 2025 als we het corrigeren voor economische groei. Dit betekent dat de capaciteit meegroeide met de economie. In die periode zagen we eerst een daling van het budget, gevolgd door een piek in het eerste coronajaar 2020, waarna het weer daalde om vanaf 2022 weer te stijgen.

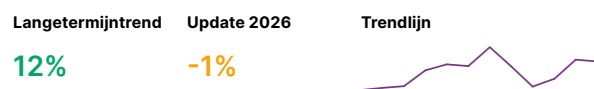
Vertrouwen in de zorg

Update 2026: Geen nieuwe data beschikbaar sinds de vorige meting in 2024.

Langetermijntrend: Het vertrouwen van burgers in ziekenhuizen, huisartsen en verpleeghuizen steeg gemiddeld van 60% naar 68% tussen 2014 en 2024, een toename van 14%. In 2020 tijdens het eerste jaar van de coronapandemie piekte het vertrouwen in de zorg, waarna het weer iets terugzakte.

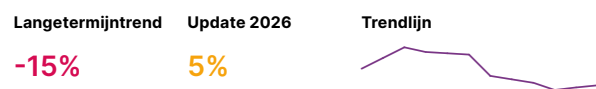
Vertrouwen in ambtenaren

Update 2026: Ten opzichte van 2024 bleef het vertrouwen in ambtenaren min of meer hetzelfde in 2025.

Langetermijntrend: In 2025 ligt het vertrouwen in ambtenaren 12,4% hoger dan in 2014 (47% t.o.v. 42% in 2014). Tot aan 2020 was dit vertrouwen zelfs met bijna een vijfde toegenomen. Daarna daalde het echter weer sterk tussen 2020 en 2022 waarna het vertrouwen weer steeg.

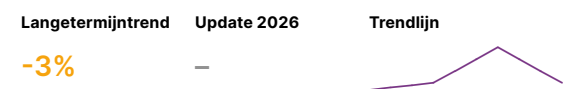
Tevredenheid scholieren

Update 2026: In vergelijking met 2024 steeg de tevredenheid van scholieren met 5,4% in 2025, dat is de eerste stijging ten opzichte van een voorgaand jaar sinds 2016.

Langetermijntrend: De tevredenheid van scholieren verslechterde per saldo tussen 2014 en 2025. Het aandeel leerlingen dat een positief oordeel geeft, daalde van 46% naar 39%. Voor de coronapandemie, in 2020, was de tevredenheid juist gestegen tot 52%.

Integriteit ambtenaren

Update 2026: Geen nieuwe data beschikbaar sinds de vorige meting in 2024.

Langetermijntrend: Tussen 2016 en 2024 is een lichte verslechtering zichtbaar in het aandeel ambtenaren dat bij collega's niet-integer gedrag vermoedt (-3%). Het percentage ambtenaren dat vermoedt dat collega's zich hieraan minimaal 1x in de afgelopen maanden schuldig hebben gemaakt, steeg van 34% naar 35%. In 2022 was er een piek van 40%.

Langetermijntrends: 2014-2026

Op de lange termijn staan 18 indicatoren in het rood, 15 in het oranje, en 8 in het groen. Per pijler komt dit gemiddeld uit op een nog negatiever beeld dan in de vorige rapportage.

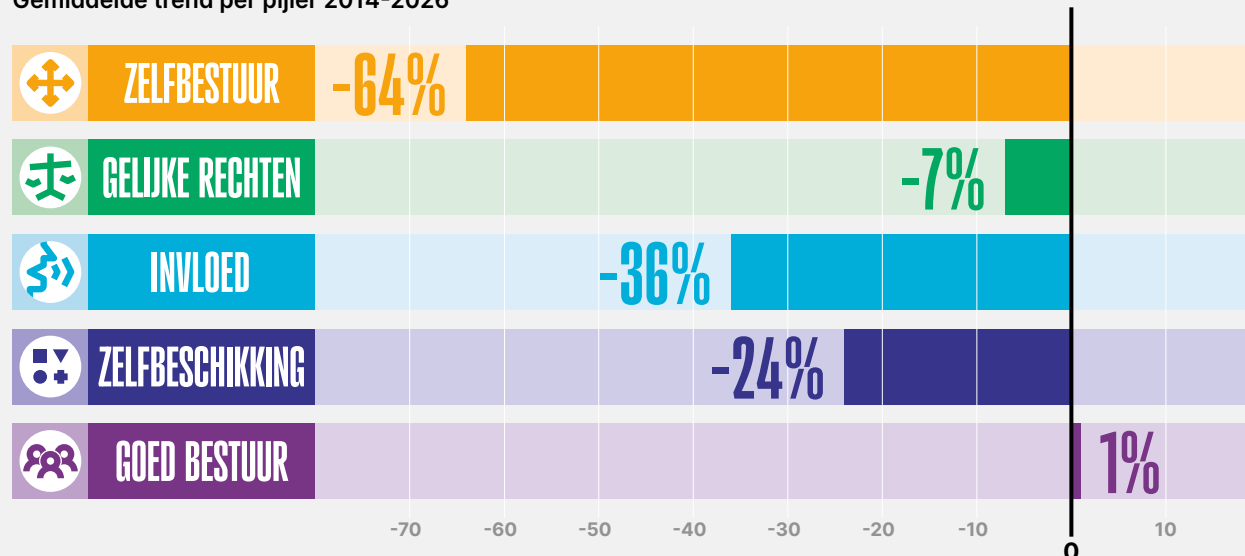
Net als de vorige keer is het gemiddelde van de indicatoren in de pijlers zelfbestuur en invloed sterk negatief. Maar waar de pijler zelfbeschikking de vorige keer nog gemiddeld geen negatieve trend liet zien, is dat deze keer een forse verslechtering (-24%). Dit wordt voor een belangrijk deel beïnvloed door het sterk toegenomen aantal meldingen van discriminatie en de afname van burgerparticipatie.

De pijler gelijke rechten slaat om van een licht positieve naar een licht negatieve langetermijntrend (-7%). Dit komt vooral door de verder afnemende rechtsstatelijkheid van regeringsvoorstellen en dalend vertrouwen in de perceptie van gelijke behandeling door rechtbanken. De langetermijntrend voor de pijler goed bestuur blijft net als de vorige keer vrijwel stabiel (1%).

De negatieve langetermijntrends worden gedomineerd door indicatoren uit de pijlers zelfbestuur (7 indicatoren in het rood) en invloed (6 indicatoren in het rood). De 5 meest negatieve langetermijntrends zien we bij de indicatoren rechtsstatelijkheid van verkiezingsprogramma's, discriminatie, machtspositie radicale politieke partijen, bedreiging van nationale politici, en intimidatie van journalisten.

De positieve langetermijntrends zijn verspreid over de vijf pijlers. De 5 meest positieve langetermijntrends zien we bij de indicatoren klachten over de overheid, lidmaatschap van politieke partijen, vermogensverdeling, vertrouwen in de pers, en het besteedbaar inkomen van de onderste 40%.

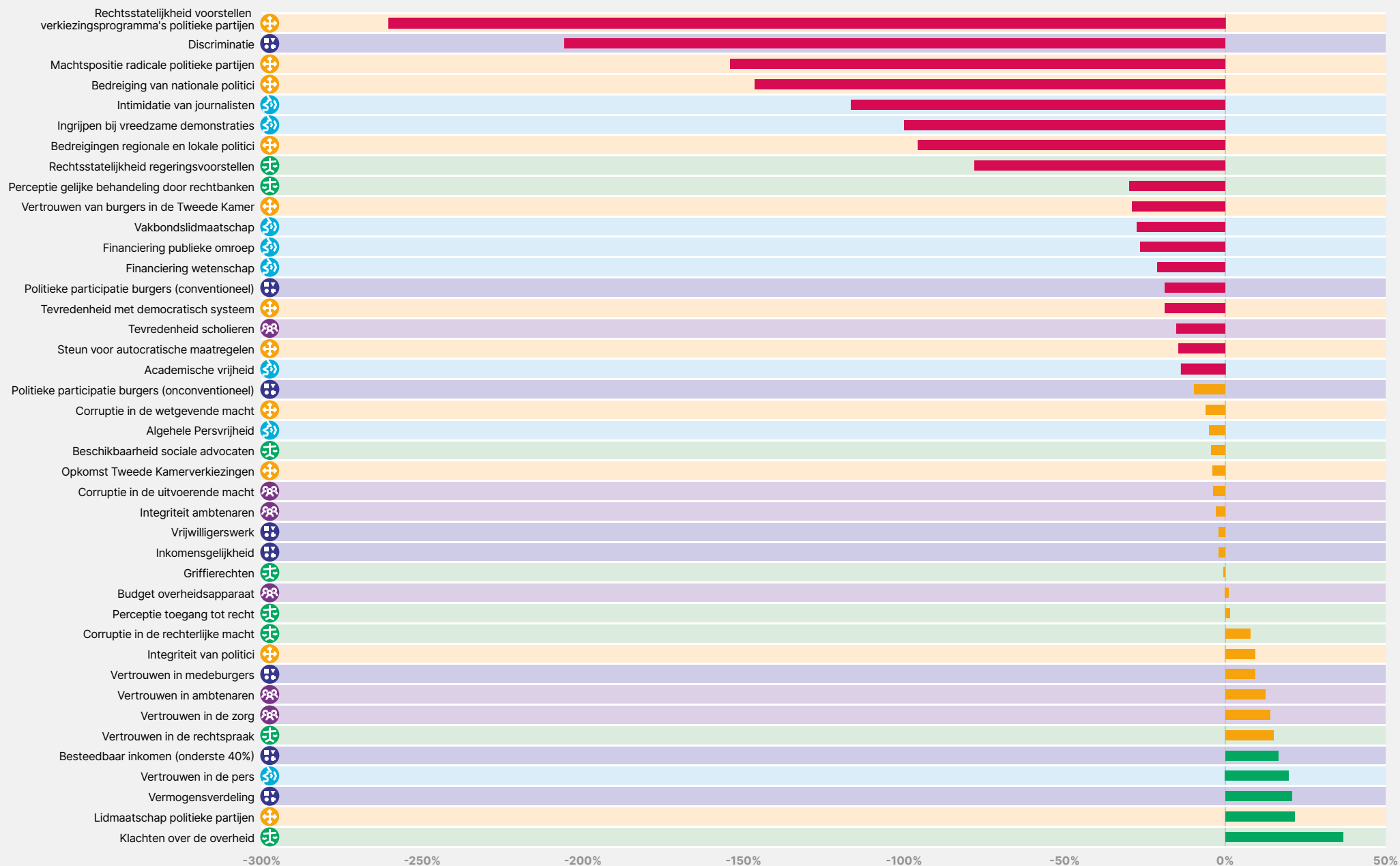
Gemiddelde trend per pijler 2014-2026

	Trends			Totaal	Verhouding
	▼	■	▲		
ZELFBESTUUR	7	3	1	11	
GELIJKE RECHTEN	2	4	2	8	
INVLOED	6	1	1	8	
ZELFBESCHIKKING	2	4	2	8	
GOED BESTUUR	1	3	2	6	
TOTAAL	18	15	8	41	
%	44%	37%	19%	100%	

Tabel 2.2:
Aantal indicatoren die voor de langetermijntrend in het rood, oranje, groen staan per pijler

Grafiek 2.2: Langetermijntrend indicatoren gerangschikt van grootste verslechtering naar grootste verbetering

3. METHODOLOGIE, INDICATOREN EN DATA

Methodologische uitgangspunten

Op basis van onze inhoudelijke en methodologische studies tijdens de ontwikkeling van het concept voor de monitor zijn we tot een aantal inzichten en keuzes gekomen die richting geven aan de opzet en ontwikkeling van de monitor. Zo vertrekt de monitor vanuit de belangen en het perspectief van burgers, en is deze geworteld in state-of-the-art wetenschappelijke inzichten en data science. Tegelijkertijd streven we ernaar om ze begrijpelijk en overzichtelijk aan een breed publiek te presenteren. Het doel is dat onze inzichten aanzetten tot actie en waarde toevoegen aan bestaande initiatieven van wetenschappers en overheden. De monitor is datagedreven, met een voorkeur voor data uit het Nederlandse ecosysteem: dit contextualiseert de inzichten en trends voor Nederland, en vergroot de toegevoegde waarde en legitimiteit ten opzichte van andere, vaak internationale, initiatieven.

We erkennen daarbij dat democratie complex is, maar ook dat beleidsmakers en andere doelgroepen behoefte hebben aan overzichtelijke analyses; daarom houden we het aantal indicatoren beperkt en focussen we op vijf pijlers: zelfbestuur, gelijke rechten, invloed, zelfbeschikking en goed bestuur. We zijn pragmatisch in het gebruik van beschikbare data en proberen gaten in het data-aanbod zo veel mogelijk te vullen, onder meer met innovatieve data-toepassingen. Daarbij zijn we transparant over onze werkwijze, databronnen en (data-)analyses, zodat onze aanpak controleerbaar en verifieerbaar is. Tot slot bouwen we continu aan een Democratie Monitor community waarin we experts uit wetenschap, maatschappelijk middenveld, openbaar bestuur, de rechterlijke macht en de instituties verbinden, en die we regelmatig raadplegen om onze aanpak en producten te valideren. Een zeer belangrijk onderdeel daarvan is onze wetenschappelijke adviesraad waarin Mariken van der Velden (VU), Matthijs Rooduijn (UvA) en Bert Bakker (UvA) zitting hebben.

2026 update

Het vorige rapport betrof de eerste publicatie en richtte zich op de trends tussen 2014-2024. Dit rapport is anders omdat de nadruk ligt op de ontwikkelingen sinds de vorige rapportage.

Voor drie indicatoren was er geen nieuwe data beschikbaar voor deze update. Deze zijn dus niet meegenomen in de trendanalyses voor de periode sinds de vorige rapportage. Dit betreft twee indicatoren die gebaseerd zijn op de Monitor Integriteit & Veiligheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Dat zijn integriteit van ambtenaren en agressie tegen lokale en regionale politieke ambtsdragers. Deze data komen pas later dit jaar beschikbaar. De derde indicator betreft het vertrouwen in de zorg. Die wordt volgend jaar geactualiseerd.

Wijzigingen van indicatoren en data

Een aantal indicatoren is aangepast sinds de vorige versie van de monitor uit 2025. Gedurende het jaar ontvingen we veel feedback van lezers, gebruikers en experts. Dat was zeer nuttig en daar zijn we erg dankbaar voor. Ook hebben we gericht input gevraagd bij experts en in ons netwerk voor de update van de indicatoren in de monitor. Dat leidde tot de hier beschreven aanpassingen.

Toegevoegde en verwijderde indicatoren

We voegden dit jaar enkele nieuwe indicatoren toe. Dit betreft *Beschikbaarheid sociale advocaten* en *Academische Vrijheid*.

We haalden dit jaar ook enkele indicatoren uit de monitor, namelijk *Gendergelijkheid in politieke participatie*, *Politieke participatie naar opleiding*, *Aantal demonstraties*, *Steun voor demonstratierecht*, *Aantal stakingen*, en *Agressie tegen vrouwen in de lokale politiek*.

We deden dit omdat we de keuze voor aparte gender- en opleidingsindicatoren opnieuw hebben overwogen. Omdat we dit onderscheid niet bij alle indicatoren kunnen maken vanwege een gebrek aan data, kiezen we er dit jaar voor om dat bij de indicator voor politieke participatie en agressie tegen lokale en regionale politiek ambtsdragers ook niet meer te doen. In onze analyse nemen we die inzichten wel mee waar relevant.

De indicatoren met het aantal demonstraties en stakingen riepen terecht vragen op. Want waarom zijn meer demonstraties negatief voor de democratie? En minder stakingen goed voor de democratie? Daarover valt geen eenduidig oordeel te vellen en dus is besloten de indicatoren uit de monitor te halen.

Ten slotte is de indicator *Steun voor demonstratierecht* uit de monitor gehaald. De reden daarvoor is dat het Sociaal en Cultureel Planbureau de data niet meer actualiseert sinds 2022 en er geen goede vervanging voor is gevonden.

Aangepaste indicatoren

De volgende veranderingen zijn vooral kleine routinematige aanpassingen van data als gevolg van updates in de databronnen. Wij namen deze veranderingen over. Dit betreft updates vanwege geactualiseerde BBP cijfers. Dit gold voor de indicatoren *Financiering publieke omroep*, *Financiering wetenschap*, en *Budget overheidsapparaat*. Hetzelfde geldt voor de CPI waardoor kleine aanpassingen zijn doorgevoerd in de data voor de indicatoren *Besteedbaar inkomen (onderste 40%)* en *Griffierechten*. De data voor de indicator *Steun voor autocratische maatregelen* is aangepast op basis van de meest recente data die we van het Sociaal en Cultureel Planbureau kregen. Ten slotte voerden we ook een update door bij de indicator *Ingrijpen bij vreedzame demonstraties*. Hier had de dataproducent de data geactualiseerd en dat hebben we overgenomen. We veranderden van deze indicator ook de naam. *Van Opbreken van vreedzaam protest*, naar *Ingrijpen bij vreedzame demonstraties*. Nu dekt de naam beter wat we meten met de indicator.

Verder veranderden we de naam en de operationalisatie van de indicator *Vermogensverdeling*. We kijken nu niet meer naar de ongelijkheid van het vermogen in Nederland, maar specifiek naar de concentratie van het vermogen aan de top. Deze verandering voerden we door na adviesgesprekken met experts. We voegden ook een nieuwe databron toe aan twee indicatoren: *Perceptie gelijke behandeling door rechtbanken* en *Perceptie toegang tot het recht*. Voorheen gebruikten we voor deze twee indicatoren uitsluitend data van het Sociaal en Cultureel Planbureau en het Centraal Bureau voor de Statistiek. Omdat zij de benodigde data niet langer verzamelen, gebruiken we voor de update data uit de recente democratie-peiling die werd uitgevoerd door Ipsos I&O en waarin dezelfde vragen zijn meegenomen.

Tabel 3.1: gedetailleerd overzicht van de wijzigingen aan het indicatoren-framework

Pijler	Indicator	Inhoudelijke verandering
1. ZELFBESTUUR	Steun voor autocratische maatregelen	Data vervangen door definitieve en meest accurate cijfers direct verkregen van SCP.
	Agressie tegen vrouwen in de lokale politiek	Indicator is verwijderd , gender dynamieken in de data worden apart geanalyseerd en gepubliceerd wanneer relevant.
2. GELIJKE RECHTEN	Griffierechten	CPI data bijgesteld vervangen voor alle jaren met bijgestelde getallen aan de hand van deze dataset: https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/86141NED/table
	Beschikbaarheid Sociale Advocaten	Indicator is nieuw toegevoegd , onder andere na overleg met het team van Lilian Marijnissen, kwartiermaker landelijk dekkend netwerk sociaaljuridische en financiële hulp, en de Raad voor Rechtsbijstand.
	Perceptie gelijke behandeling door rechtbanken	De data voor 2026 is afkomstig uit een nieuwe databron : de peiling van 2026 van Democratie Monitor in samenwerking met Ipsos, en is toegevoegd op basis van de stelling: Rechters behandelen iedereen gelijk in Nederland. De schaal die in dit onderzoek werd gebruikt is anders dan die van voorgaande jaren: een 7-puntsschaal in plaats van een 5-puntsschaal. Om tot het totale percentage EENS te komen zijn de percentages van 'Helemaal mee eens', 'mee eens' en een 'beetje mee eens' samengevoegd.
	Perceptie toegang tot recht	De data voor 2026 is afkomstig uit een nieuwe databron : de peiling van 2026 van Democratie Monitor in samenwerking met Ipsos. De stelling is hetzelfde: "Ik denk dat het voor sommige mensen vanwege de kosten moeilijker is om een rechtszaak te beginnen dan voor anderen". De antwoordschaal die in dit onderzoek werd gebruikt is wel anders dan die van voorgaande jaren: een 7-puntsschaal in plaats van 5-puntsschaal. Om tot het totale percentage EENS te komen zijn de percentages van 'Helemaal mee eens', 'mee eens' en een 'beetje mee eens' samengevoegd.
3. INVLOED	Financiering publieke omroep	BBP data bijgesteld voor alle jaren met behulp van deze dataset: https://www.cpb.nl/system/files/cpbmedia/verzamelde-bijlagen-CEP2026-12-maart-2026.xlsx Oude dataset: Bijlage 2 uit 'verzamelde-bijlagen-CEP2025-26-februari-2025_2' https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/verzamelde-bijlagen-CEP2025-26-februari-2025_2.xlsx
	Financiering wetenschap	BBP data bijgesteld voor alle jaren met behulp van deze dataset: https://www.cpb.nl/system/files/cpbmedia/verzamelde-bijlagen-CEP2026-12-maart-2026.xlsx Oude dataset: Bijlage 2 uit 'verzamelde-bijlagen-CEP2025-26-februari-2025_2' https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/verzamelde-bijlagen-CEP2025-26-februari-2025_2.xlsx

Tabel 3.1: gedetailleerd overzicht van de wijzigingen aan het indicatoren-framework (vervolg)

Pijler	Indicator	Inhoudelijke verandering
3. INVLOED	Ingrijpen bij vreedzame demonstraties	Aanpassing indicatornaam omdat deze beter aansluit bij de inhoud van de data en daarmee beter de lading van deze indicator dekt. De oude naam was 'Opbreken van vreedzaam protest'.
		Bijstelling dataset 2020-2024 met meest recente data beschikbaar op 25-8-2026. In de praktijk komt dit neer op een toename van het aantal events als gevolg van latere data-bijstelling door de dataprovider ACLED. Het gaat om een stijging van 47 events in deze periode van 4 jaar: 2020 = +6, 2021 = +12, 2022 = +9, 2023 = +8, 2024 = +12.
	Academische vrijheid	Indicator is nieuw toegevoegd .
	Aantal demonstraties	Indicator is verwijderd omdat data over aantallen demonstraties niet voldoende up-to-date is en niet eenduidig kan worden gesteld of meer of minder demonstraties goed of slecht zijn voor de democratie.
	Aantal Stakingen	Indicator is verwijderd omdat over aantallen stakingen niet eenduidig kan worden gesteld of meer of minder stakingen goed of slecht zijn voor de democratie.
	Steun voor demonstratierecht	Indicator is verwijderd omdat over de data niet is geüpdatet sinds 2022.
4. ZELFBESCHIKKING	Vermogensgelijkheid	Naamsverandering naar ' Vermogensverdeling '. Ook wijziging in de operationalisatie. Oude manier is nog te vinden in de sheet Conceptueel kader 2.0. De nieuwe operationalisatie is te vinden in de sheet Data Catalog.
	Besteedbaar inkomen (onderste 40%)	CPI data bijgesteld vervangen voor alle jaren met bijgestelde getallen aan de hand van deze dataset: https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/86141NED/table
	Gendergelijkheid in politieke participatie	Indicator is verwijderd en gender dynamieken in de data worden apart geanalyseerd.
	Politieke participatie naar opleiding	Indicator is verwijderd en opleidingsniveau dynamieken in de data worden apart geanalyseerd.
5. GOED BESTUUR	Budget overheidsapparaat	BBP data bijgesteld voor alle jaren met behulp van deze dataset: https://www.cpb.nl/system/files/cpbmedia/verzamelde-bijlagen-CEP2026-12-maart-2026.xlsx Oude dataset: Bijlage 2 uit 'verzamelde-bijlagen-CEP2025-26-februari-2025_2' https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/verzamelde-bijlagen-CEP2025-26-februari-2025_2.xlsx

Trends en kleurcodes

We gebruiken kleurcodes om de trends te duiden. De kleurcoderingen rood, oranje en groen zijn toegevoegd op basis van grenswaarden.

De grenswaarden zijn:

▼ **Rood:** daling van meer dan -10%

■ **Oranje:** verandering gelijk aan of tussen -10% en +10%

▲ **Groen:** stijging van meer dan +10%

De grens van 10% om de kleurcodes te bepalen, komt voort uit de theorie. Een verandering van 10% is een reële grens voor de verandering van politieke regimes. Dit blijkt onder andere uit onderzoek in het kader van VDEM episodes of autocratisation. Daarbij is de keuze ook pragmatisch van aard: we verwachten dat de 10% als grens ook een goed referentiekader biedt voor beleidsmakers. Zij zullen op de een of andere manier moeten kunnen bepalen of een verandering nog als (min of meer) stabiel kan worden gezien, of als trendbreuk.

De rode indicatoren zien wij als het meest urgent. Voor deze categorie adviseren wij directe en proactieve interventie om de negatieve trend te keren. Deze categorie indicatoren wijst op de belangrijkste verslechtingen van de Nederlandse democratie. Voor oranje indicatoren is actie gewenst. Deze vragen om investeringen in weerbaarheid om verslechting te voorkomen en positieve trends te maximaliseren. De groene indicatoren vragen geen urgente actie, omdat zij wijzen op verbeteringen binnen de Nederlandse democratie. Zij laten zien waar de democratie floreert en waar die het meest weerbaar is. Voor de groene indicatoren adviseren wij de positieve trend te waarborgen en ervan te leren om de aanpak van rode en oranje indicatoren te verbeteren.

Trend	Duiding	Actie	Betekenis
Rood ▼	Verslechtering	Urgent	Vergt directe en proactieve interventie om de negatieve trend te keren.
Oranje ■	Stabiel	Gewenst	Investeer in weerbaarheid om verslechting te voorkomen en de positieve bijdrage te maximaliseren.
Groen ▲	Verbetering	Niet-urgent	Waarborg de positieve trend en leer ervan om de aanpak van rode en oranje indicatoren te optimaliseren.

Indicatoren en databronnen

De indicatoren volgen uit onze analyse van wat democratie is, waarom die voor burgers van belang is en welke aspecten daarbij het zwaarst wegen. In het dataportaal op onze website (www.democratiemonitor.nl/dataportaal) verantwoorden we per indicator de relevantie, de operationalisatie, de gebruikte data en eventuele aandachtspunten.

De data zijn bijgewerkt tot en met 20 september 2026. Bijlage 2 geeft een overzicht van de databronnen per indicator.

De indicatoren gaan in essentie over drie dimensies:

- **Systeemkenmerken:** hoe de democratie feitelijk is georganiseerd en wat er gebeurt, zoals de financiering van de publieke omroep.
- **Kwaliteit:** in hoeverre de beloftes van vrijheid, bescherming en voorspoed worden ingelost, zoals het besteedbaar inkomen van de onderste 40%.
- **Perceptie:** hoe burgers dit waarderen, direct (tevredenheid met het democratisch systeem) of indirect (vertrouwen in zorgverleners).

Bij de keuze van databronnen gebruiken we vijf criteria:

- Inhoudelijke logica.
- Een betrouwbare, bij voorkeur Nederlandse dataprovider.
- Een tijdspanne van bij voorkeur tien jaar en minimaal vijf.
- Een dataset die volledig en van goede kwaliteit is.
- Publieke beschikbaarheid.

De data voor 34 indicatoren (83%) beslaan minstens elf jaar tussen 2014-2026 (zie tabel 3.2). Daarbij is de minimale dekking in de dataset 6 jaar (3 indicatoren).

Tabel 3.2: Overzicht dekkingsgraad indicatoren door de tijd heen

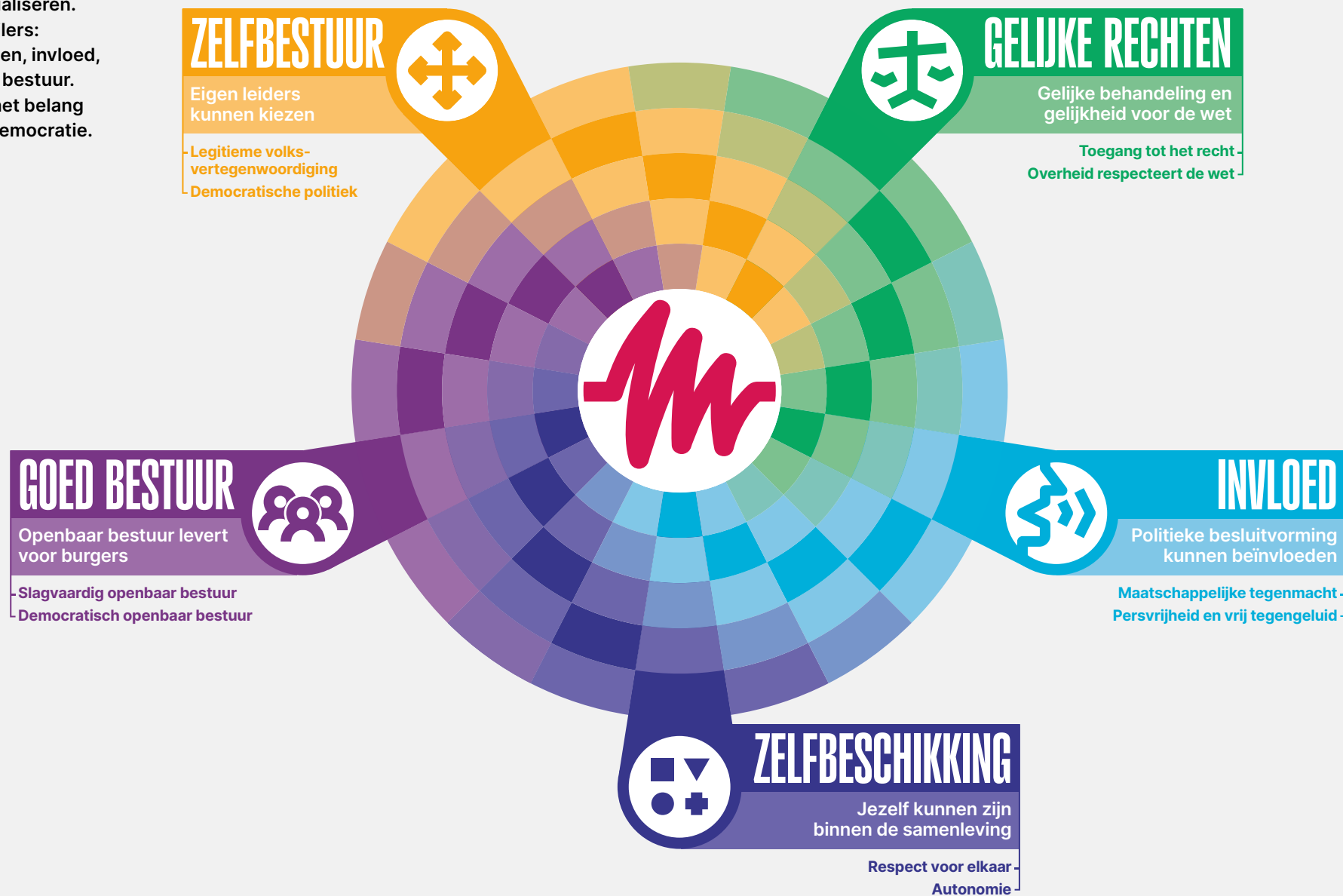
Dekkingsgraad (in jaren)	Aantal indicatoren	% indicatoren
13	2	4.9%
12	23	56.1%
11	9	22.0%
9	3	7.3%
8	1	2.4%
6	3	7.3%

4. BIJLAGEN

Bijlage 1: Democratie als concept - 5 pijlers

In deze bijlage beschrijven we hoe we democratie conceptualiseren. Dat doen we langs vijf pijlers: zelfbestuur, gelijke rechten, invloed, zelfbeschikking en goed bestuur. Daarbij gaan we uit van het belang dat mensen hebben bij democratie.

ZELFBESTUUR

Zelfbestuur: Nederlanders kunnen hun eigen leiders kiezen

Zelfbestuur is fundamenteel voor elke democratie. Het houdt in dat burgers hun eigen leiders kiezen en ze naar huis kunnen sturen als de leiders niet bevallen. Via vrije en eerlijke verkiezingen en de mogelijkheid zichzelf verkiesbaar te stellen krijgen burgers de mogelijkheid om ervoor te zorgen dat de politiek hun belangen maximaal dient. Daarvoor is een politiek systeem nodig waarin politici en bestuurders democratische normen centraal stellen in hun gedrag. Dit moet zich uiten in wederzijds respect, institutionele terughoudendheid en respect voor de rechtsstaat.

GELIJKE RECHTEN

Gelijke rechten: gelijke behandeling en gelijkheid voor de wet

In een democratie weten burgers dat hun rechten beschermd worden. Daarvoor is de rechtsstaat onlosmakelijk met de democratie verbonden. Of burgers gelijke rechten hebben, hangt ervan af of rechters onafhankelijk zijn, iedereen gelijk behandelen en alle burgers ook daadwerkelijk toegang hebben tot de rechtspraak. Een overheid die de wet respecteert is hiervoor ook een onmisbare voorwaarde. Deze cruciale onderdelen vormen de principes van een systeem met gescheiden machten. De combinatie van onze democratie met de rechtsstaat zorgt ervoor dat de belangen en rechten van burgers optimaal bediend en beschermd worden.

INVLOED

Invloed: de mogelijkheid om politieke besluitvorming te beïnvloeden

Voor democratie is het van belang dat burgers continu invloed hebben op politiek en bestuur. De invloed van burgers loopt niet alleen via zelfbestuur en de rechter, maar ook via maatschappelijke organisaties die hen vertegenwoordigen. Burgers hebben het recht zich te verenigen en te demonstreren. Ook deelname aan het publieke debat geeft burgers invloed. Daarvoor is de vrije pers nodig, net als wetenschappers en andere vrijdenkers. Zij controleren de macht en onderzoeken en bespreken de waarheid vanuit verschillende perspectieven.

ZELFBESCHIKKING

Zelfbeschikking: jezelf kunnen zijn in de samenleving

In een democratie zijn burgers vrij van stigmatisering en hebben ze de vrijheid om te zijn en geloven wat ze zelf willen. Hierbij horen respect voor minderheden en sociale cohesie. Dit is zowel een uitkomst van, als een voorwaarde voor democratie. Want als burgers zich niet vrij voelen, kunnen ze ook niet hun eigen leiders kiezen en ontwikkelingen tegengaan die ze onwenselijk of antidemocratisch vinden. Democratisch burgerschap houdt ook in dat burgers tot op zekere hoogte autonoom zijn, zodat zij persoonlijk de ruimte en mogelijkheid hebben om deel te nemen aan democratische besluitvormingsprocessen. Deze ruimte vergt een bestaansminimum. Sociaal-economische gelijkheid leidt namelijk tot een meer gelijke invloed van burgers op politieke besluitvorming.

GOED BESTUUR

Goed bestuur: een democratie die levert voor burgers

In een democratie voert het openbaar bestuur de politieke besluiten uit binnen de democratische kaders. Daarvoor moet zij slagvaardig zijn en voldoende middelen, menskracht en politieke ruimte hebben. Financiële en inhoudelijke transparantie draagt hieraan bij, omdat het de grip van burgers op de uitvoering van politieke besluiten versterkt en geldverspilling en corruptie voorkomt. Daarbij is van belang dat het openbaar bestuur zich democratisch opstelt, democratische normen respecteert en burgers voldoende betreft.

Bijlage 2: Databronnen per indicator

Pijler	Indicator	Bron	Dataset
Zelfbestuur	Opkomst Tweede Kamerverkiezingen	Kiesraad	Databank Verkiezingsuitslagen
Zelfbestuur	Vertrouwen van burgers in de Tweede Kamer	Centraal Bureau voor de Statistiek	StatLine
Zelfbestuur	Bedreigingen regionale en lokale politici	Ipsos I&O	Monitor Integriteit en Veiligheid
Zelfbestuur	Bedreiging van nationale politici	Team Bedreigde Politici	Cijfers Team Bedreigde Politici
		Politie-eenheid Den Haag	Politie-eenheid Den Haag
		NOS	NOS: Enquête intimidatie Kamerleden
Zelfbestuur	Steun voor autocratische maatregelen	SCP	COB
Zelfbestuur	Tevredenheid met democratisch systeem	Eurobarometer	Democracy and Rule of Law Fieldwork Standard Eurobarometer 2025
Zelfbestuur	Lidmaatschap politieke partijen	CBS	Sociale Samenhang en Welzijn (SSW)
Zelfbestuur	Rechtsstatelijkheid verkiezingsprogramma's politieke partijen	NOvA	Commissie Rechtsstatelijkheid in verkiezingsprogramma's rapporten
Zelfbestuur	Machtspositie radicale politieke partijen	PopuList	Country report the Netherlands
		Kiesraad	Databank verkiezingsuitslagen
Zelfbestuur	Corruptie in de wetgevende macht	World Justice Project	Rule of Law Index
Zelfbestuur	Integriteit van politici	VU, Erasmus Universiteit, FTM	Politieke Integriteitsindex

Pijler	Indicator	Bron	Dataset
Gelijke rechten	Vertrouwen in de rechtspraak	Centraal Bureau voor de Statistiek	StatLine
Gelijke rechten	Corruptie in de rechterlijke macht	World Justice Project	Rule of Law Index
Gelijke rechten	Perceptie gelijke behandeling door rechtbanken	ESS	
		Democratie Monitor & Ipsos I&O	Rapport 'Koester de kracht van de samenleving'
Gelijke rechten	Perceptie toegang tot recht	SCP / CBS	Culturele veranderingen in Nederland SLI
		Democratie Monitor & Ipsos I&O	Rapport 'Koester de kracht van de samenleving'
Gelijke rechten	Griffierechten	Raad voor de Rechtspraak	Tarieven griffierecht
		CBS	CPI
Gelijke rechten	Beschikbaarheid sociale advocaten	Raad voor Rechtsbijstand	Aanbod in beeld
		CBS	Integraal inkomens- en vermogensonderzoek
Gelijke rechten	Rechtsstatelijkheid regeringsvoorstellen	Raad van State	Adviezen Raad van State
Gelijke rechten	Klachten over de overheid	Nationale Ombudsman	Jaarverslagen

Pijler	Indicator	Bron	Dataset
Invloed	Ingrijpen bij vreedzame demonstraties	ACLED	Armed Conflict Location and Events Dataset (ACLED)
Invloed	Vakbondslidmaatschap	CBS	Vakbondslidmaatschap
Invloed	Intimidatie van journalisten	Persveilig	Jaarverslagen
Invloed	Financiering publieke omroep	NPO	Jaarverslagen
		CEP25	Verzamelde bijlagen, bijlage 2
Invloed	Algehele Persvrijheid	Reporters Without Borders	World Press Freedom Index
Invloed	Financiering wetenschap	Ministerie van OCW	Jaarverslagen OCW
		CEP	Verzamelde bijlagen, bijlage 2
Invloed	Vertrouwen in de pers	Centraal Bureau voor de Statistiek	StatLine
Invloed	Academische vrijheid	Academic freedom index	The Academic Freedom Index (AFI)
Pijler	Indicator	Bron	Dataset
Zelfbeschikking	Discriminatie	Politie, ADVs, College voor de Rechten van de Mens, Meldpunt Online Discriminatie (en voorgangers) en de Ombudsman (nationaal en kinder)	Jaarrapportages
Zelfbeschikking	Vertrouwen in medeburgers	CBS / SCP	Statline
Zelfbeschikking	Inkomensgelijkheid	CBS	Ongelijkheid in inkomen en vermogen; huishoudens
Zelfbeschikking	Vermogensverdeling	CBS	Ongelijkheid in inkomen en vermogen; huishoudens
Zelfbeschikking	Besteedbaar inkomen (onderste 40%)	CBS	Statline

Pijler	Indicator	Bron	Dataset
Zelfbeschikking	Politieke participatie burgers (conventioneel)	CBS	CBS-onderzoek Sociale Samenhang en Welzijn (SSW)
Zelfbeschikking	Politieke participatie burgers (onconventioneel)	CBS	CBS-onderzoek Sociale Samenhang en Welzijn (SSW)
Zelfbeschikking	Vrijwilligerswerk	CBS	CBS-onderzoek Sociale Samenhang en Welzijn (SSW)
Pijler	Indicator	Bron	Dataset
Goed bestuur	Vertrouwen in de zorg	Nivel	Nivel Consumenten Panel
Goed bestuur	Tevredenheid scholieren	LAKS	LAKS Monitor
Goed bestuur	Budget overheidsapparaat	CBS	Overheidsuitgaven; transacties en overheidssectoren
		CPB	Bijlage 2 uit 'verzamelde-bijlagen-CEP2026-12-maart-2026'
Goed bestuur	Corruptie in de uitvoerende macht	World Justice Project	Rule of Law Index
Goed bestuur	Vertrouwen in ambtenaren	Centraal Bureau voor de Statistiek	StatLine
Goed bestuur	Integriteit ambtenaren	Ipsos I&O	Monitor Integriteit en Veiligheid

Wie zijn wij?

Achtergrond van de Democratie Monitor

De Stichting Democratie Monitor is een onafhankelijke stichting die de staat van de Nederlandse democratie in kaart brengt. Dat doen we politiek neutraal en datagedreven.

Onze missie en visie

Wij geloven dat een sterke en levendige democratie Nederland beter, eerlijker en welvarender maakt. Maar een democratie blijft niet vanzelf bestaan en er is voortdurend onderhoud nodig. Wij laten zien waar. Ons doel is dan ook een democratie die zo snel mogelijk wel weer door de APK komt, en die levert voor de mensen in ons land.

Hoogtepunten van het afgelopen jaar

Sinds de vorige [Democratie Monitor](#) werkten we hard aan [panklare plannen voor de nieuwe coalitie](#) en een [inhoudelijke analyse van het coalitieakkoord van 2026](#), [een rapport over autocratische acties](#), en een [grote peiling](#) met *Ipsos I&O*. We briefden ook de Tweede Kamer en werden onder andere breed opgepikt door landelijke media zoals *Trouw*, *de Volkskrant*, *NRC*, *Follow the Money NL* en *BOOS*.

Verder organiseerden we meerdere publieke bijeenkomsten en gaven we workshops over de staat van de democratie. Onder andere samen met de Universiteit Leiden, bij project Apollo en samen met Instituut Clingendael en International IDEA.

Op 13 oktober 2026 starten we daarnaast met een nieuwe jaarlijkse traditie: de Nationale Democratie Lezing. De eerste editie wordt verzorgd door *Ahmed Marcouch*, de burgemeester van Arnhem.

Overzicht van publicaties

Democratie-peiling 2026

In september 2026 publiceerde Stichting Democratie Monitor samen met Ipsos I&O de resultaten van een representatieve peiling onder 1.000 Nederlanders, over hun vertrouwen in de democratie en hun steun voor kernwaarden van de rechtsstaat. De uitkomsten waren helder: Nederlanders koesteren het maatschappelijk middenveld en de rechterlijke macht, maar het vertrouwen in de politiek en het bestuur is zorgwekkend laag. Een hoopvol én urgent beeld tegelijk.

Inhoudelijke analyse coalitieakkoord 2026

In februari 2026 publiceerde Stichting Democratie Monitor een inhoudelijke analyse van het coalitieakkoord. Het oordeel: een krachtige ambitie om de democratie te versterken en veel goede voorstellen maar om de democratie weer door de APK te krijgen, moet het kabinet nog flink wat aandachtspunten aanpakken. Lees hier onze inhoudelijke analyse van het coalitieakkoord (2026).

Autocratische acties in Nederland 2026

In juli 2026 publiceerde Stichting Democratie Monitor het rapport Tergende ambigüiteit: voorbeelden van autocratische acties in de Nederlandse politiek. De conclusie is ongemakkelijk maar helder: subtiele autocratische strategieën zoals het delegitimeren van instituties als de Raad van State, de pers en de rechterlijke macht komen al veelvuldig voor in de Nederlandse politiek. Geen ver-van-mijn-bed-show, maar herkenbare patronen in het hier en nu.

Notitie naar een sterkere democratie 2025

In december 2025 publiceerde Stichting Democratie Monitor "Naar een sterkere democratie": Een kant-en-klaar hoofdstuk voor het aanstaande regeerakkoord, met 33 concrete onderhoudsacties om de democratie direct te versterken. Het rapport werd ondersteund door 25 organisaties, experts en netwerken die samen meer dan 75 partijen vertegenwoordigen. Een breed gedragen en uitvoerbaar plan, klaar om opgepakt te worden.

Democratie Monitor 2025

In juni 2025 publiceerde Stichting Democratie Monitor haar eerste grote rapport: een omvangrijke data-analyse van de Nederlandse democratie over de periode 2014 - 2024, gebaseerd op 45 indicatoren. De conclusie was hard: de Nederlandse democratie komt niet door de APK. Van de 45 indicatoren stonden er slechts 9 in het groen en 18 in het rood.

Dankwoord

Onze dank gaat uit naar alle experts, geïnterviewden en geïnteresseerden die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van de Democratie Monitor 2026. Voor ons was de brede steun die wij ook dit jaar ontvingen niet alleen bijzonder nuttig, maar ook een belangrijk signaal voor de toegevoegde waarde van ons werk. Dat zovelen van jullie je rijke kennis, ervaring én schaarse tijd met ons wilden delen, waarderen wij dan ook enorm.

Onze speciale dank gaat uit naar al die mensen, onderzoekers, organisaties en instituties die de data produceren waarop wij onze monitor baseren. Ere wie ere toekomt: zonder jullie was er geen Democratie Monitor. We zien ernaar uit de komende jaren verder samen te werken op dit vlak. En natuurlijk danken wij iedereen die een financiële bijdrage leverde waardoor dit rapport direct of indirect mogelijk wordt gemaakt, waaronder de Stichting Democratie en Media, Stichting Deelgenoot, Vfonds en Stichting Weerbare Democratie.

Speciale dank gaat ook uit naar de leden van onze wetenschappelijke adviesraad die ons bijstaan met allerhande adviezen, feedback en ideeën. Dank Mariken van der Velden, Matthijs Rooduijn en Bert Bakker.

Colofon

Democratie Monitor 2026.
Democratie APK raakt verder uit zicht.

Stichting Democratie Monitor
info@democratiemonitor.nl
www.democratiemonitor.nl

13 oktober 2026

Auteurs:
Bas Bijlsma, Pieter van Boheemen

Onderzoeksmedewerker:
Marit Amsterdam

Redactie:
Pieter van Boheemen, Bas Bijlsma

Vormgeving en illustraties:
Danny Lelieveld Ontwerp

Voor vragen of opmerkingen over dit rapport:
info@democratiemonitor.nl

Overname van tekst en/of beeld uit dit rapport is toegestaan mits met bronvermelding.

Disclaimer:

Aan de inhoud van dit rapport kunnen geen rechten worden ontleend. De auteurs hebben de grootst mogelijke zorg besteed aan de samenstelling van dit rapport. We roepen een ieder op onjuistheden, opmerkingen of tips met ons te delen via het hiernaast genoemde emailadres.

Democratie Monitor 2026.

Stichting Democratie Monitor
info@democratiemonitor.nl
www.democratiemonitor.nl